

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Предмет: Извештај Комисије о оцени докторске дисертације

Одлукама Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број 700/XI-2) од 01. 04. 2022. године и Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, број IV-02-274/19 од 13. 04. 2022. године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја о оцени докторске дисертације под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“, кандидата **Стефана Вржине**.

На основу анализе урађене и предате докторске дисертације, која је резултат самосталног и оригиналног научно-истраживачког рада, Комисија за писање Извештаја о оцени докторске дисертације и за њену јавну одбрану подноси Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1.1. Основни биографски подаци

Стефан (Жељко) Вржина је рођен 11. маја 1993. године. Основну школу је завршио у Параћину са одличним успехом и као носилац Вукове дипломе. Средњу Економско-трговинску школу (смер финансијски администратор) је завршио у Параћину са одличним успехом, као носилац Вукове дипломе и ђак генерације.

Основне академске студије, модул Рачуноводство и пословне финансије, је уписао 2012. године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, а дипломирао је 2016. године. У току студија је постигао просечну оцену 10,00. Мастер академске студије, модул Рачуноводство и пословне финансије, уписао је 2016. године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Мастер рад је одбранио 2017. године. У току студија је постигао просечну оцену 10,00. Докторске академске студије, модул Рачуноводство и пословне финансије, уписао је 2017. године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Све испите предвиђене наставним планом је положио са просечном оценом 10,00. Током студија је био стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја, општине Параћин и Фонда за младе таленте Републике Србије. Више пута је награђиван од стране Економског факултета у Крагујевцу за резултате постигнуте на студијама.

Од јануара 2017. године је био ангажован као сарадник ван радног односа (демонстратор) на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Од јула 2018. године је био ангажован као истраживач-приправник, а од марта 2021. године као истраживач-сарадник на пројектима Министарства просвете, науке и технолошког развоја, на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Од марта 2022. године је ангажован као асистент на

Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Изводи вежбе на наставним предметима Пословне финансије, Финансијска анализа и планирање (основне академске студије), Финансијско реструктурирање предузећа и Финансијско управљање у јавној управи (мастер академске студије).

Аутор или коаутор је више од двадесет радова, објављених у часописима или изложених на научним конференцијама. Рецензирао је радове за више домаћих научних часописа. Говори и служи се енглеским језиком. У истраживањима користи статистичке софтвере *SPSS*, *EViews* и *Stata*. Области ужег научног интересовања су му корпоративне финансије, рачуноводство пореза и финансијска анализа.

1.2. Преглед научно-истраживачких резултата

Кандидат Стефан Вржина се бави научно-истраживачким радом у научној области Економске науке, поље Друштвено-хуманистичке науке, ужа научна област Рачуноводство, ревизија и пословне финансије, којој припада и тема докторске дисертације.

У досадашњем научно-истраживачком раду, кандидат је објавио следеће ауторске и коауторске радове:

Рад у часопису међународног значаја (M24)

1. Jovković, B. & **Vržina, S.** (2021). Taxation and Dividend Payout: The Case of the Republic of Serbia. *Management*, 26(3), 35-46. UDC 347.72.035 658.155.2, ISSN 1820-0222, COBISS.SR-ID 44883977, doi: 10.7595/management.fon.2021.0016.
2. Luković, S., **Vržina, S.**, Grbić, M. & Pjanić, M. (2021). The Neutrality of Taxation of Investment Projects in Serbia. *Economic Annals*, 66(230), 101-133. UDC 3.33, ISSN 0013-3264, COBISS.SR-ID 53072137, doi: 10.2298/EKA2130101L.
3. **Vržina, S.** (2020). Profit Shifting to European Tax Havens: The Case of Subsidiaries of Multinational Companies in Serbia. *Teme*, 44(4), 1441-1456. UDC 347.728.1 334.726(497.11), ISSN 0353-7919, COBISS.SR-ID 31746313, doi: 10.22190/TEME190715085V.
4. **Vržina, S.**, Obradović, V. & Bogičević, J. (2020). Financial Reporting on Income Tax in Serbia and Croatia: An Empirical Analysis. *Ekonomika preduzeća*, 68(5-6), 330-340. UDC 658.14/.17 336.226.14(497.11) 336.226.14(497.5), ISSN 0353-443X, COBISS SR.ID 23849993, doi: 10.5937/EKOPRE2006330V.
5. Dimitrijević, M., **Vržina, S.** & Leković, M. (2020). Agricultural Enterprises and Economic Growth: A Regional Analysis in the Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 67(2), 585-600. UDC 338.1:631.1(497.11), ISSN 0352-3462, COBISS.SR- ID 16158217, doi: 10.5937/ekoPolj2002585D.

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (M33)

6. **Vržina, S.** (2020). Tracking Tax Haven Ownership in Serbia. In: V. Domanović & D. Zlatanović (Eds.) *Contemporary Issues in Economics, Business and Management*,

18. **Вржина, С.** (2017). Рачуноводствени аспект офшор пословања привредних друштава. *Финансије*, 72(1-6), 81-99. УДК 658.1:336.227.2/3, ISSN 0015-2145, COBISS.SR-ID 256058636.
19. **Вржина, С.** (2017). Комплексност регулативе пореза на додату вредност као извор креативног рачуноводства – практични аспект. *Школа бизниса*, 2017(2), 189-203. УДК 366.226.322, ISSN 1451-6551, COBISS.SR-ID 513878364, doi: 10.5937/skolbiz2-14499.

Рад у научном часопису (M53)

20. **Вржина, С.** (2020). Инвестиције у основна средства и оптерећење порезом на добитак транспортних предузећа у Србији. *Финансије*, 75(1-6), 67-82. УДК 656.025.4:658.152(497.11) 336.226.142.2, ISSN 0015-2145, COBISS.SR-ID 27550985.
21. **Вржина, С.** (2017). Материјалност и структура одложених пореза у привредним друштвима у Републици Србији. *Економски изазови*, 6(12), 46-58. УДК 336.226.14:334.72(497.11), ISSN 2217-8821, COBISS.SR-ID 256098060, doi: 10.5937/EkoIzazov1712046V.
22. **Вржина, С.** (2016). Улога ревизије у откривању пореске евазије. *Школа бизниса*, 2016(2), 69-86. УДК 336.228.34:657.6, ISSN 1451-6551, COBISS.SR-ID 513878108, doi: 10.5937/skolbiz2-121.

2. ПРИКАЗ СТРУКТУРЕ И САДРЖАЈ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација **Стефана Вржине**, под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“, написана је на Х+221 страни штампаног текста, формата А4, прореда 1 и величине слова 12. Поред уобичајених елемената, као што су Насловна страна (на српском и енглеском језику, 2 стране), Садржај (3 стране), Списак слика (2 стране), Списак табела (2 стране), Увод (4 стране), Закључак (4 стране), Литература (22 стране) и Биографија аутора (1 страна), докторска дисертација обухвата четири логички повезане целине: Део I – *Концептуални оквир финансијског управљања порезом на добитак* (46 страна), Део II – *Детерминанте финансијског управљања порезом на добитак* (37 страна), Део III – *Ефекти финансијског управљања порезом на добитак* (38 страна) и Део IV – *Емпијско истраживање управљања порезом на добитак предузећа у Србији* (69 страна). На списку коришћене литературе налази се 391 извор, претежно на енглеском језику. Докторска дисертација садржи 44 слике и 48 табела.

2.2. Предмет, циљеви, хипотезе и методологија истраживања

Кандидат у докторској дисертацији теоријски и емпијски анализира финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији. Кандидат наводи да је у корпоративној пракси управљања порезом на добитак често тешко направити разлику између легалног управљања пореским обавезама (пореског планирања и избегавања пореза) и нелегалних пореских утаја (пореске евазије). Стога је у пракси присутан

порески ризик, у смислу вероватноће да ће националне пореске власти оспорити легалност одређене стратегије управљања порезом на добитак. У докторској дисертацији су анализирани искључиво легалне стратегије управљања порезом на добитак, односно веза између прописане и ефективних стопа пореза на добитак, детерминанте и финансијски ефекти управљања порезом на добитак, као и могућности за предвиђање оптерећења порезом на добитак.

У циљу конципирања истраживачког оквира, кандидат полази од две ефективне пореске стопе, као мерила оптерећења порезом на добитак. Истраживачки модел садржи традиционалне варијабле (величина, капитална интензивност, задуженост и профитабилност предузећа) које се могу сматрати детерминантама финансијског управљања порезом на добитак. Додатно, истраживачки модел садржи мерила ликвидности, профитабилности, вредности и ризика предузећа у циљу испитивања утицаја управљања порезом на добитак на ове варијабле. У раду су коришћени историјски подаци о оптерећењу порезом на добитак, као и подаци о одложеном порезу на добитак, у циљу испитивања њихове корисности за предвиђање оптерећења порезом на добитак.

Предмет докторске дисертације јесте финансијско управљање порезом на добитак предузећа, схваћено као скуп активности усмерених на легално умањење расхода за порез на добитак. С тим у вези, у докторској дисертацији су испитани однос између ефективне пореске стопе и прописане стопе пореза на добитак, утицај карактеристика предузећа на финансијско управљање порезом на добитак, могућност предвиђања ефективних пореских стопа предузећа и утицај финансијског управљања порезом на добитак на финансијске перформансе предузећа.

У складу са дефинисаним предметом истраживања, *основни циљ* докторске дисертације јесте теоријска и емпиријска анализа финансијског управљања порезом на добитак предузећа у Србији, усмереног на минимизирање оптерећења порезом на добитак и максимирање финансијских перформанси предузећа. У складу са основним циљем, изведени су следећи *специфични циљеви* докторске дисертације:

- анализа односа између ефективних пореских стопа и прописане стопе пореза на добитак;
- испитивање утицаја карактеристика предузећа на финансијско управљање порезом на добитак предузећа;
- испитивање могућности за предвиђање ефективних пореских стопа предузећа и
- испитивање утицаја финансијског управљања порезом на добитак на финансијске перформансе предузећа.

У складу са дефинисаним предметом и циљем истраживања, у докторској дисертацији су тестиране следеће *истраживачке хипотезе*:

Хипотеза 1: Ефективне пореске стопе предузећа у Србији су статистички значајно ниже у односу на прописану стопу пореза на добитак.

Хипотеза 2: Карактеристике предузећа у Србији имају статистички значајан утицај на финансијско управљање порезом на добитак предузећа.

Хипотеза 2.1: Величина предузећа има статистички значајан позитиван утицај на финансијско управљање порезом на добитак предузећа.

Хипотеза 2.2: Капитална интензивност предузећа има статистички значајан позитиван утицај на финансијско управљање порезом на добитак предузећа.

Хипотеза 2.3: Задуженост предузећа има статистички значајан позитиван утицај на финансијско управљање порезом на добитак предузећа.

Хипотеза 2.4: Профитабилност предузећа има статистички значајан позитиван утицај на финансијско управљање порезом на добитак предузећа.

Хипотеза 3: Историјски подаци о ефективним пореским стопама предузећа омогућавају поуздано предвиђање будућих ефективних пореских стопа предузећа у Србији.

Хипотеза 4: Финансијско управљање порезом на добитак има статистички значајан утицај на финансијске перформансе предузећа у Србији.

Хипотеза 4.1: Финансијско управљање порезом на добитак има статистички значајан позитиван утицај на ликвидност предузећа.

Хипотеза 4.2: Финансијско управљање порезом на добитак има статистички значајан позитиван утицај на профитабилност предузећа.

Хипотеза 4.3: Финансијско управљање порезом на добитак има статистички значајан позитиван утицај на вредност предузећа.

Хипотеза 4.4: Варијабилност показатеља финансијског управљања порезом на добитак има статистички значајан позитиван утицај на финансијски ризик предузећа.

Сходно предмету и циљу истраживања и истраживачким хипотезама, у докторској дисертацији је коришћена квалитативна и квантитативна *методологија*. Као квалитативне методе, у докторској дисертацији су примењене дескриптивна и критичка анализа, у циљу појмовног одређења и описивања кључних елемената финансијског управљања порезом на добитак, како би се створила адекватна теоријска основа за спровођење емпиријског истраживања.

Што се квантитативне методологије тиче, у докторској дисертацији су коришћене бројне статистичке и економетријске методе. Коришћене су дескриптивне статистике, статистички тестови, линеарна корелациона анализа и панел регресиони модели. Тестови значајности разлика између две групе су коришћени за потребе поређења ефективних пореских стопа и прописане стопе пореза на добитак. Панел регресиони модели су неизоставно коришћени у претходним истраживањима о финансијском управљању порезом на добитак. Они су коришћени за потребе испитивања утицаја карактеристика предузећа на финансијско управљање порезом на добитак и утицаја финансијског управљања порезом на добитак на финансијске перформансе. У дисертацији су коришћени Хаусманов тест и Бројш-Паганов ЛМ тест за одређивање адекватног панел регресионог модела. Поред панел регресионих модела, за потребе предвиђања ефективних пореских стопа, коришћени су панел векторски ауторегресиони модели.

2.3. Садржај докторске дисертације

У складу са претходно опредељеним предметом, циљевима и хипотезама истраживања, докторска дисертација има следећу структуру:

УВОД

ДЕО I: КОНЦЕПТУАЛНИ ОКВИР ФИНАНСИЈСКОГ УПРАВЉАЊА ПОРЕЗОМ НА ДОБИТАК

1. Концепт опорезивања добитка предузећа
  - 1.1. Место пореза на добитак у структури пореских система
    - 1.1.1. Структура пореских система
    - 1.1.2. Значај пореза на добитак као јавног прихода
    - 1.1.3. Трендови у оптерећењу порезом на добитак предузећа
  - 1.2. Комплексност пореза на добитак
2. Глобална дисхармонија система пореза на добитак
  - 2.1. Системи пореза на добитак
  - 2.2. Хармонизација система пореза на добитак
    - 2.2.1. Креирање заједничке опорезиве основице
    - 2.2.2. Решавање проблема пореских рајева
3. Теорије финансијског управљања порезом на добитак
  - 3.1. Управљање порезом на добитак
  - 3.2. Теорија очекиване корисности и теорија изгледа
  - 3.3. Управљање порезом на добитак и агенцијска теорија
  - 3.4. Троугао преваре и финансијско управљање порезом на добитак
4. Стратегије финансијског управљања порезом на добитак
  - 4.1. Финансијско управљање порезом на добитак на националном нивоу
  - 4.2. Финансијско управљање порезом на добитак на међународном нивоу
5. Мерење оптерећења порезом на добитак
  - 5.1. Информациона основа
  - 5.2. Пореске стопе
  - 5.3. Разлика добитка пре опорезивања и опорезивог добитка
  - 5.4. Савремена мерила оптерећења порезом на добитак

ДЕО II: ДЕТЕРМИНАНТЕ ФИНАНСИЈСКОГ УПРАВЉАЊА ПОРЕЗОМ НА ДОБИТАК

1. Рачуноводствени третман пореза на добитак
  - 1.1. Однос добитка пре опорезивања и опорезивог добитка
  - 1.2. Извештавање о порезу на добитак
    - 1.2.1. Извештавање националних пореских власти
    - 1.2.2. Финансијско извештавање о порезу на добитак
2. Имовинско-финансијска и приносна позиција предузећа као детерминанте финансијског управљања порезом на добитак
  - 2.1. Величина предузећа
  - 2.2. Структура имовине предузећа
  - 2.3. Финансијска структура предузећа

- 2.4. Профитабилност предузећа
- 3. Карактеристике корпоративног управљања као детерминанте финансијског управљања порезом на добитак
  - 3.1. Власничка структура предузећа
  - 3.2. Управљачка структура предузећа
  - 3.3. Присуство предузећа на берзи
- 4. Припадност мултинационалној компанији као детерминанта финансијског управљања порезом на добитак
  - 4.1. Могућности за сељење добитка у пореске рајеве
  - 4.2. Коришћење специјалних пореских подстицаја државе домаћина
- 5. Макроекономске детерминанте финансијског управљања порезом на добитак

ДЕО III: ЕФЕКТИ ФИНАНСИЈСКОГ УПРАВЉАЊА ПОРЕЗОМ НА ДОБИТАК

- 1. Кључна питања повезаности пореза на добитак и финансија предузећа
  - 1.1. Значај пореза на добитак за предузећа
  - 1.2. Финансијско управљање порезом на добитак и стратешке одлуке предузећа
    - 1.2.1. Финансијско управљање порезом на добитак и структура улагања
    - 1.2.2. Финансијско управљање порезом на добитак и дивидендна политика
    - 1.2.3. Финансијско управљање порезом на добитак и финансијска структура
- 2. Финансијско управљање порезом на добитак и финансијске перформансе предузећа
  - 2.1. Утицај на ликвидност предузећа
  - 2.2. Утицај на профитабилност предузећа
  - 2.3. Утицај на вредност предузећа
  - 2.4. Утицај на ризик предузећа
- 3. Предвиђање оптерећења порезом на добитак
  - 3.1. Коришћење пореских губитака
  - 3.2. Коришћење одложеног пореза на добитак
  - 3.3. Коришћење историјских ефективних пореских стопа
- 4. Легалност и етичност управљања порезом на добитак
  - 4.1. Управљање порезом на добитак и друштвена одговорност предузећа
  - 4.2. Управљање порезом на добитак и репутација предузећа
    - 4.2.1. Реакције медија на управљање порезом на добитак предузећа
    - 4.2.2. Реакције потрошача на управљање порезом на добитак предузећа
  - 4.3. Утицај легалности и етичности управљања порезом на добитак на финансијске перформансе предузећа

ДЕО IV: ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ УПРАВЉАЊА ПОРЕЗОМ НА ДОБИТАК ПРЕДУЗЕЋА У СРБИЈИ

- 1. Контекст истраживања
  - 1.1. Порез на добитак у пореском систему Србије

- 1.2. Регулатива пореза на добитак у Србији
  - 1.2.1. Обрачун пореза на добитак у Србији
  - 1.2.2. Критике регулативе пореза на добитак у Србији
- 1.3. Могућности за примену стратегија управљања порезом на добитак у Србији
2. Преглед претходних истраживања и развој истраживачких хипотеза
3. Методологија истраживања
  - 3.1. Развој истраживачког модела
  - 3.2. Развој истраживачког узорка
4. Резултати истраживања и дискусија
  - 4.1. Однос ефективних пореских стопа и прописане стопе пореза на добитак
  - 4.2. Детерминанте финансијског управљања порезом на добитак
  - 4.3. Предвиђање ефективних пореских стопа
  - 4.4. Утицај финансијског управљања порезом на добитак на финансијске перформансе
5. Ограничења истраживања и препоруке за будућа истраживања

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

БИОГРАФИЈА АУТОРА

У првом делу докторске дисертације, под насловом *Концептуални оквир финансијског управљања порезом на добитак* (стр. 5-50), представљен је значај пореза на добитак са макроекономског и микроекономског аспекта. На почетку је истакнута комплексност овог пореског облика, с обзиром на то да је регулатива пореза на добитак изузетно обимна. Поред комплексности, детаљно је анализирана дисхармонија система пореза на добитак, односно одсуство унифицираног система пореза на добитак на глобалном нивоу. У наставку првог дела су представљене најзначајније теорије управљања порезом на добитак, са нагласком на моделирање управљања порезом на добитак помоћу теорије очекиване корисности и теорије изгледа. Први део, такође, обухвата преглед најзначајнијих механизма управљања порезом на добитак. Анализирани су најчешћи механизми које користе, како домаћа предузећа, тако и мултинационалне компаније, у циљу умањења расхода за порез на добитак. На крају првог дела дисертације је представљен критички преглед постојећих мерила управљања порезом на добитак, са посебним нагласком на предности и недостатке различитих ефективних пореских стопа, као најчешћих мерила оптерећења порезом на добитак.

Други део докторске дисертације, под насловом *Детерминанте финансијског управљања порезом на добитак* (стр. 51-87), започиње представљањем рачуноводственог третмана пореза на добитак према МРС 12. У наставку је, са теоријског аспекта, представљен утицај имовинско-финансијских и приносних карактеристика предузећа на финансијско управљање порезом на добитак, при чему је фокус на традиционалним детерминантама

ефективних пореских стопа – величина, капитална интензивност, задуженост и профитабилност предузећа. Затим је представљен утицај карактеристика корпоративног управљања предузећа на финансијско управљање порезом на добитак, са фокусом на власничку структуру (концентрација власништва, врста и резидентност акционара), управљачку структуру и присуство на берзи. С обзиром на величину и економску снагу мултинационалних компанија, у другом делу дисертације је анализиран утицај припадности мултинационалној компанији на финансијско управљање порезом на добитак. На крају другог дела је представљен утицај макроекономског окружења на финансијско управљање порезом на добитак.

У трећем делу докторске дисертације, под насловом *Ефекти финансијског управљања порезом на добитак* (стр. 88-125), прво су представљена кључна питања повезаности пореза на добитак и финансија предузећа, кроз анализу подручја финансијског менаџмента у којима порез на добитак има највећу улогу. Након тога је представљен утицај управљања порезом на добитак на стратешке финансијске одлуке предузећа. Трећи део дисертације, такође, обухвата теоријску анализу утицаја управљања порезом на добитак на одређене финансијске перформансе предузећа, при чему је фокус стављен на ликвидност, профитабилност, вредност и ризик предузећа. Такође су представљене могућности за предвиђање ефективних пореских стопа. С обзиром на то да одређени механизми управљања порезом на добитак могу имати негативне ефекте на финансијске перформансе, у виду плаћања пореских казни или трошкова репутације, анализирана су питања легалности и етичности управљања порезом на добитак.

Четврти део докторске дисертације, под насловом *Емпиријско истраживање управљања порезом на добитак предузећа у Републици Србији* (стр. 126-194), започиње анализом контекста, односно опорезивања добитка предузећа у Србији, са акцентом на правну регулативу пореза на добитак. Сумирани су резултати претходних емпиријских истраживања, на основу којих су развијене истраживачке хипотезе. Додатно, овај део дисертације садржи детаљну аргументацију истраживачког узорка и методологије истраживања. Постављене истраживачке хипотезе су тестиране коришћењем статистичких метода, при чему су резултати истраживања, такође, представљени у овом делу дисертације. Представљене резултате истраживања прати детаљна дискусија. С обзиром на различитост националних система пореза на добитак, резултати истраживања су упоређени са резултатима претходних истраживања у другим државама. На крају четвртог дела дисертације је указано на ограничења истраживања и могуће правце будућих истраживања.

3. ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

У последње две деценије је забележено растуће интересовање академске јавности за финансијско управљање порезом на добитак. Овакав тренд је разумљив имајући у виду да се фокус предузећа померио са усклађености са пореском регулативом на активно

управљање пореским обавезама. Заправо, предузећа су почела да минимизирање оптерећења порезом на добитак третирају као извор конкурентности. Стога, савремена предузећа управљају порезом на добитак на начин који обезбеђује усклађеност са пореском регулативом, минимизирање пореских расхода и одсуство негативних реакција јавности.

До сада је забележен недовољан број студија о напретку истраживања о управљању порезом на добитак. Студије показују да су резултати претходних истраживања недовољни за доношење универзалних закључака и да су додатна истраживања неопходна. Посебно је наглашена потреба за спровођењем додатних истраживања у државама у развоју. Према сазнањима кандидата, у домаћој литератури студије о финансијском управљању порезом на добитак готово да нису присутне, па попуњавање овог истраживачког геша представља посебан допринос докторске дисертације.

У складу са представљеном методологијом, кандидат у раду анализира однос између прописане и ефективних стопа пореза на добитак, детерминанте и ефекте финансијског управљања порезом на добитак, као и могућност за предвиђање оптерећења порезом на добитак. У докторској дисертацији је постављен иновативан истраживачки модел, у чијем се средишту налазе ефективне пореске стопе, као мерила финансијског управљања порезом на добитак предузећа. Додатно, истраживачки модел је заснован на реномираним иностраним истраживањима, што потврђује релевантност постављеног истраживачког оквира за примену у домену финансијског управљања порезом на добитак предузећа у Србији.

Будућа истраживања која у фокусу имају финансијско управљање порезом на добитак предузећа, у зависности од специфичности националног система пореза на добитак, могу се надовезати на емпиријско истраживање спроведено у докторској дисертацији, уз могућност проширивања истраживачког оквира новим варијаблима, а посебно коришћењем додатних детерминанти финансијског управљања порезом на добитак и/или коришћењем савремених мерила оптерећења порезом на добитак.

Систематизација и анализа постојећих сазнања из области предмета докторске дисертације, спроведена коришћењем релевантне и обимне литературе, допринела је унапређењу теоријског разумевања финансијског управљања порезом на добитак. Дисертација је поставила чврст теоријско-методолошки основ за даља истраживања у области корпоративних финансија и рачуноводства пореза.

Докторска дисертација проширује сазнања у постојећој литератури у погледу односа прописане и ефективних стопа пореза на добитак, детерминанти и финансијских ефеката управљања порезом на добитак, као и могућности за предвиђање оптерећења порезом на добитак предузећа. Посебан допринос дисертације се односи и на примену нове методологије за испитивање могућности предвиђања оптерећења порезом на добитак, као и на давање препорука за измене система пореза на добитак.

Спроведена емпиријска анализа и генерисани резултати могу се практично применити као основа за формулисање стратегија управљања порезом на добитак на нивоу

предузећа, али и редизајнирање постојећег система пореза на добитак, уважавајући притом макроекономски, а посебно фискални, оквир у којем предузећа послују.

3.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Докторска дисертација под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ резултат је самосталног и оригиналног научно-истраживачког рада кандидата. Комисија оцењује да су предмет и циљеви истраживања адекватно формулисани, истраживачке хипотезе су научно засноване и тестиране применом одговарајуће методологије, на основу чега су тумачени добијени резултати и изведени одговарајући закључци и препоруке. Кандидат је у докторској дисертацији за анализу посматраног истраживачког проблема користио релевантну и обимну домаћу и страну научну литературу, на основу чега је извео објективне и систематичне закључке. Кандидат користи јасан стил изражавања и прецизну стручну терминологију, што указује на разумевање проучаваног проблемског подручја. Сprovedено емпиријско истраживање у докторској дисертацији је резултат самосталних напора кандидата, који је на адекватан начин дефинисао узорак, користио релевантне изворе података и применом одговарајуће методологије извео јасне закључке истраживања.

На основу наведеног, Комисија констатује да докторска дисертација под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ представља резултат оригиналног и самосталног научно-истраживачког рада кандидата у оквиру научне области Економске науке, поље Друштвено-хуманистичке науке, ужа научна област Рачуноводство, ревизија и пословне финансије.

3.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидат Стефан Вржина се у досадашњем научно-истраживачком раду бавио проблематиком која је повезана са темом докторске дисертације. На основу публикованих радова кандидата, може се закључити да је његово истраживачко-стручно интересовање фокусирано на корпоративне финансије и рачуноводство пореза. То доказују радови публиковани у часописима и презентовани на научним скуповима. На основу списка радова кандидата, Комисија посебно издваја следеће:

1. Jovković, B. & **Vržina, S.** (2021). Taxation and Dividend Payout: The Case of the Republic of Serbia. *Management*, 26(3), 35-46. UDC 347.72.035 658.155.2, ISSN 1820-0222, COBISS.SR-ID 44883977, doi: 10.7595/management.fon.2021.0016.
2. **Vržina, S.** (2020). Profit Shifting to European Tax Havens: The Case of Subsidiaries of Multinational Companies in Serbia. *Теме*, 44(4), 1441-1456. UDC 347.728.1 334.726(497.11), ISSN 0353-7919, COBISS.SR-ID 31746313, doi: 10.22190/TEME190715085V.
3. **Vržina, S.**, Obradović, V. & Bogičević, J. (2020). Financial Reporting on Income Tax in Serbia and Croatia: An Empirical Analysis. *Економика предузећа*, 68(5-6), 330-340. UDC 658.14/.17 336.226.14(497.11) 336.226.14(497.5), ISSN 0353-443X, COBISS SR.ID 23849993, doi: 10.5937/EKOPRE2006330V.

4. **Vržina, S.** & Dimitrijević, M. (2020). Determinants of Profitability of Agricultural Sector in Vojvodina: The Role of Corporate Income Tax. *The European Journal of Applied Economics*, 17(1), 1-19. UDC 338.432:330.322.5(497.113) 336.226.14, ISSN 2406-2588, COBISS.SR-ID 283883532, doi: 10.5937/EJAE17-21368.
5. Todorović, V., Bogičević, J. & **Vržina, S.** (2019). Upravljanje porezom na dobitak u bankama u Republici Srbiji = Income Tax Management in Banks in the Republic of Serbia. *Ekonomski horizonti = Economic Horizons*, 21(3), 199-213. UDC 33, ISSN 1450-863X, COBISS.SR-ID 513978716, doi: 10.5937/ekonhor1903199T.
6. **Vržina, S.** & Janković, N. (2019). The Relation between Multinational Companies and the Republic of Serbia: Income Taxation Context. *Facta Universitatis. Series: Economics and Organization*, 16(4), 415-427. UDC 336.226.14(497.11), ISSN 0354-4699, COBISS.SR-ID 513991772, doi: 10.22190/FUEO1904415V.
7. **Vržina, S.** (2019). Dugoročne efektivne stope poreza na dobitak u bankama: slučaj Republike Srbije = Long-Run Effective Corporate Income Tax Rates in Banks: A Case of the Republic of Serbia. *Bankarstvo*, 48(3), 12-31. UDC 336.71(497.11), ISSN 1451-4354, COBISS.SR-ID 513994332, doi: 10.5937/bankarstvo1903012V.

3.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија оцењује да докторска дисертација под насловом „**Финансијско управљање порезом на доbitак предузећа у Србији**“ испуњава све дефинисане захтеве у погледу структуре, садржаја, обима, квалитета и добијених резултата у односу на пријављену и одобрену тему.

Кандидат је одговорио дефинисаном предмету и циљевима истраживања избором релевантне научне литературе и методологије карактеристичне за област друштвених наука и то кроз четири логички повезане целине. Дисертација је структурно и суштински усклађена са одобреном темом. Тестирањем, анализом и критичким вредновањем постављених истраживачких хипотеза, изведени су релевантни закључци истраживања.

Сходно наведеном, Комисија констатује да обим и квалитет докторске дисертације одговарају пријављеној и одобреној теми, предмету и циљевима истраживања.

3.5. Научни резултати докторске дисертације

Комисија сматра да је истраживање у докторској дисертацији кандидата **Стефана Вржине** под насловом „**Финансијско управљање порезом на доbitак предузећа у Србији**“ дало значајан допринос свеобухватном сагледавању и разумевању могућности за примену стратегија управљања порезом на доbitак, а посебно разумевању детерминанти и финансијских ефеката управљања порезом на доbitак.

Најзначајнији резултати теоријске анализе у докторској дисертацији огледају се у:

- развоју иновативног и интегративног истраживачког оквира и сагледавању његових предности и недостатака у погледу адекватности за примену у истраживањима;
- бољем разумевању релација између прописане и ефективних стопа пореза на доbitак, детерминанти и финансијских ефеката управљања порезом на доbitак и могућности за предвиђање оптерећења порезом на доbitак и

- проширивању научних сазнања о стратегијама управљања порезом на добитак (како стратегијама пореског планирања, тако и стратегијама избегавања пореза) које предузећа могу користити, односно о могућностима за мерење оптерећења порезом на добитак и финансијског управљања порезом на добитак.

Емпиријско истраживање у докторској дисертацији, спроведено коришћењем одговарајућих статистичких метода, показало је да:

- приликом испитивања утицаја пореза на добитак на одлуке менаџмента треба користити ефективне пореске стопе, а не прописану стопу пореза на добитак;
- већа, капитално интензивнија и задуженија предузећа успешније управљају порезом на добитак;
- треба редизајнирати систем пореза на добитак у Србији у смислу равноправнијег пореског третмана великих и малих предузећа, при чему се посебно истиче увођење пореских кредита за инвестирање који би били доступни и малим предузећима;
- историјски подаци о оптерећењу порезом на добитак могу бити од користи приликом предвиђања пореског оптерећења предузећа;
- треба преиспитати начин обрачуна одложеног пореза на добитак, с обзиром на његову малу улогу у предвиђању оптерећења порезом на добитак предузећа;
- примена стратегија неусаглашеног управљања порезом на добитак има статистички значајан позитиван, а примена стратегија усаглашеног управљања статистички значајан негативан утицај на профитабилност и вредност предузећа.

Издвојени резултати чине вредну основу за даља теоријска истраживања, али и емпијску верификацију односа између прописане и ефективних стопа пореза на добитак, детерминанти и финансијских ефеката управљања порезом на добитак, као и могућности за предвиђање оптерећења порезом на добитак анализираних у дисертацији.

3.6. Применљивост резултата у теорији и пракси

Комисија сматра да су научни резултати истраживања докторске дисертације под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ кандидата **Стефана Вржине** теоријски релевантни и научно применљиви, имајући у виду чињеницу да је анализирана проблематика још увек недовољно истражена.

У теоријском смислу, допринос докторске дисертације се огледа у проширивању теоријских знања у подручју финансијског управљања порезом на добитак предузећа. Рад допуњава истраживачки геп у погледу односа прописане и ефективних стопа пореза на добитак, детерминанти оптерећења порезом на добитак и финансијских ефеката управљања порезом на добитак, који је нарочито присутан у домаћој литератури. Посебан допринос докторске дисертације се огледа у теоријском моделирању предвиђања оптерећења порезом на добитак, с обзиром на то да је ово подручје у новије време постало предмет интересовања академске јавности, те да је релативно слабо истражено. Докторска дисертација кандидата, такође, омогућава проширивање научних сазнања у погледу стратегија управљања порезом на добитак, односно мерења оптерећења порезом на добитак, кроз анализу традиционалних и савремених мерила пореског оптерећења.

Резултати спроведеног емпиријског истраживања имају применљивост и корисност у пракси. Добијени резултати значајни су како менаџерима предузећа који разматрају начине за умањење оптерећења порезом на добитак, тако и националним пореским властима приликом разматрања ефикасности и правичности постојећег система пореза на добитак. Конкретно, резултати дисертације могу послужити као основа за формулисање стратегије управљања порезом на добитак, у смислу препорука за коришћење и назнаке очекиваних финансијских ефеката примене одређене стратегије управљања порезом на добитак. С тим у вези је посебно важан налаз према којем менаџери предузећа морају балансирати између примене стратегија усаглашеног управљања порезом на добитак и финансијских перформанси, будући да је показано да примена ове врсте стратегија доводи до статистички значајног смањења профитабилности и вредности предузећа. Такође, налази у емпиријском истраживању могу послужити као основа за редизајнирање система пореза на добитак у Србији у циљу повећања његове правичности, односно елиминисања или барем ублажавања разлика између великих и малих предузећа у погледу третмана у контексту пореза на добитак. С тим у вези је посебно важан налаз према којем већа предузећа имају ниже оптерећење порезом на добитак у односу на мања предузећа, па се препоручује редизајнирање пореских подстицаја код улагања у циљу елиминисања такве разлике.

3.7. Начин презентовања резултата научној јавности

Спроведено истраживање у докторској дисертацији кандидата **Стефана Вржине** под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ пружа добру основу за припрему научних и стручних радова и њихово публиковање у референтним научним часописима националног и међународног значаја и презентовање на научним скуповима у земљи и иностранству. Публиковањем актуелних и оригиналних научних радова, научна и стручна јавност ће бити упозната са најважнијим закључцима и достигнућима спроведених истраживања. Публиковање монографије из области разматране проблематике у дисертацији, уз надоградњу и проширење теоријских и емпиријских истраживања, може представљати користан извор информација и знања у погледу финансијског управљања порезом на добитак за научну и стручну јавност.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Комисија закључује да је докторска дисертација кандидата **Стефана Вржине** под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ оригинални и самостални научни рад који даје значајан допринос теорији и пракси корпоративних финансија и рачуноводства пореза. Комисија констатује и да је докторска дисертација, у погледу релевантних и у Извештају разматраних аспеката, у складу са пријављеном и одобреном темом од стране Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу и Стручног већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу. Такође, Комисија оцењује да су теоријска и емпиријска анализа у докторској дисертацији оправдане и научно утемељене.

На основу претходно наведеног, Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација кандидата **Стефана Вржине** под насловом „**Финансијско управљање**

порезом на добитак предузећа у Србији“ испуњава све суштинске и формалне услове за јавну одбрану.

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу претходно изнетих чињеница, запажања, анализе и оцене резултата докторске дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације **Стефана Вржине** под насловом „**Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији**“ и одобри њену јавну одбрану.

У Крагујевцу и Београду, априла 2022. године,

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. **Др Предраг Станчић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Рачуноводство, ревизија и пословне финансије, у пензији, председник комисије;

2. **Др Мирослав Тодоровић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Београду, ужа научна област Рачуноводство и пословне финансије, члан;

3. **Др Саша Ранђеловић**, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Београду, ужа научна област Економска политика и развој, члан.

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 19 04 2022

Оп. јед.	Број	Прилог	Време
	200/XI-2/1		

ОЦЕНА МЕНТОРА О ИЗВЕШТАЈУ О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ
ДИСЕРТАЦИЈЕ ОДНОСНО ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

НАЗИВ ДИСЕРТАЦИЈЕ	ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ ПОРЕЗОМ НА ДОБИТАК ПРЕДУЗЕЋА У СРБИЈИ	
Кандидат	Стефан Вржина	
Ментор	Проф. др Милан Чупић	
Датум пријема потпуног извештаја о провери оригиналности докторске дисертације, односно докторског уметничког пројекта	21. 03. 2022.	

1. Докторска дисертација „Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији“, кандидата Стефана Вржине, је оригинални научни рад, настао као резултат самосталног рада докторанда.
2. Приликом израде докторске дисертације поштована су академска правила цитирања и навођења извора. Поштована су ауторска права и приликом навођења или коришћења графика и табела тако што су јасно назначени оригинални извори у којима су садржани. Код индиректног, имплицитног цитирања прецизно су наведени библиографски извори. Све библиографске јединице коришћене у изради докторске дисертације су тачне и комплетне.
3. Извештај о провери докторске дисертације на плагијаризам, настао као резултат примене софтвера за детекцију плагијаризама чију лиценцу поседује Универзитет у Крагујевцу, указује да је укупно подударање текста дисертације 1% и да подударање текста по појединачном извору није веће од 1%, што је у складу са вежећим Правилником о поступку провере на плагијаризам на Универзитету у Крагујевцу. Подударања текста са више од пет везаних речи се односе на: списак литературе наведен на крају дисертације и конструкције које су уобичајени и општеприхваћени склопови речи које се користе приликом прегледа литературе (странице 11, 43 и 150).

Узимајући у обзир све претходно наведено у овој оцени ментора, извештај о провери докторске дисертације указује на оригиналност докторске дисертације, па се прописани поступак припреме за одбрану може наставити (позитивна оцена).

Датум

24. 03. 2022.

ПОТПИС МЕНТОРА

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА
ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ
УРАЂЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА
ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

да у складу са чл. _____ Закона о високом образовању и чл. _____ Статута Универзитета да сагласност на Извештај Комисије о оцени урађене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта:

Назив: Финансијско управљање порезом на добитак предузећа у Србији
Научна/уметничка област УДК (текст): Пословне финансије – Порези
Ментор/ментор и коментор: проф. др Милан Чупић

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Вржина Стефан
Назив завршеног факултета: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу
Одсек, група, смер: Пословна економија и менаџмент, Рачуноводство и пословне финансије
Година дипломирања: 2016.
Назив студијског програма докторских академских студија: Економија
Научна/уметничка област: Економске науке
Датум одобравања теме: 18. новембар 2020.
Факултет и место: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац
Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу
Радно место: асистент

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. _____ ЗАКОНА О
ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. _____ СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо:

- Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта;
- Одлуку Научно-наставног већа Економског факултета о прихватању извештаја комисије о оцени урађене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта;
- Потпуни извештај о провери оригиналности докторске дисертације односно докторског уметничког пројекта и
- Оцену ментора о извештају о провери оригиналности докторске дисертације односно докторског уметничког пројекта

Крагујевац, 20.04.2022.
(место и датум)

ДЕКАН